

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН ДПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

Мал чөмнөрийн бөлөткеленин темпизин дүргедедир

Большевик партия болгаш совет чакат социалистик көдээ ажил-агынын чугула адыры болур мал ажил хөгжүдөргө улуг кичээниги салып турар. Нийтинин малын баш санын дүргөн өстүрөр болгаш оң продуктулуун дыка бедилер айтырыгы чедишикнин шитпирлээри малга четчир хемчээлди эки шарналыр жем-суурун бөлөткээнинде хамаарып деп чүве партия болгаш чакаттын айтышкын шитпирлеринде тодаргай айтынып турар.

Бистиң областың ажил-агы, культура хөгжүдөргө дээр партиянын болгаш чакаттын хун-бурдуе сагыш саяны, улуг дузалачыны көргүзүп турарынын ачызы-биле күрүенин ол чугула сорулгазын күүседиринин бүгү аргалары бисте тургустунган. Сиген кезер делгем болгаш эки үнүштүг шөлдөр бар болуп турары-биле калды көдээ ажил-агы чак бөдик техника-биле, мал чөмө бөлөткээр янзы-бүрү нарын машиналар-биле чөмөселгөн. Машина-трактор станцияларында болгаш совхозтарда нарын техниканы долзу-биле ажылап билер механизатор кадрлар бар. Ынчаарга бо чылын агаар-бойдустун таарымчалдыг байдалы-биле өвч-сигенин үнүжү кайы-даа районда дески чагай болуп, сигенин чүгүлө сиген кезер шөлдөрдөн эвес, харын мурдунда сиген кезип көрбөн ховулардан, кыштарла чоогуна бөлөткөп алып аргалар бар болуп турар.

Ындыг турбуе, чамдык партия, совет болгаш көдээ ажил-агы организаторнарын база колхозтарнын талазында малга быжык чөм суурун тургузарына улуг кичээниги салбайн, бар турар күштерин болгаш аргаларын амга чедир четче мобилизастаагып турары-биле сиген ажап алышыкчынын ажилы областың районнарында бо үгө чедир дыка четпес чоруп турар. Июль 15-ке чедир сиген бөлөткеленин планын Сүт-Хөл район чүгүлө 0,6 хуу, Барынь-Хемчик—1,8 хуу, Эрзин—1,1 хуу, Кызылдын көдээ району 2,0 хуу күүсеткен, а Тожу, Тере-Хөл районнарын мэдээси бөдик чөлүп турар. Июль 15-ке чедир Сүт-Хөл районун салган силосу чок. Бо районнарын оңза хожудашкынындан сиген кезилдезинин болгаш мал чөмөнери силостарынын талазы-биле областын беш хонуктап кылган график планнары күүсетимейн турар.

Малга чөмөр бөлөткээринин ажил-агы болгаш политик талазы-биле улуг ажур-дузанын чедир үнөлдөп көрбөс чорук болза, мал ажил хөгжүдөргө күрүнө планын күүсетпейн баарынга, кышкы үгө чөм чогундан малдын хөй когаралын болдурарынга чедирин болур. Мынчангаш мал чөм бөлөткээр ажапта сагыш тайбын, олутпай, харысалга чок чорукту дол-доруан узуткаар, колхозтарда, совхозтарда сиген кезилдезинин, мал чөмөнери силостарынын ажилына чамдык районнарын партия, совет организаторнарын эренгей удуртулганын тодаргай болгаш шитпирлери болдурар, партия совет активинин бүгү күжүн бо чугула кампанияны угуландырып, колхозтарнын болгаш совхозтарнын, МТС-теринин ажилдакчыларынын күжүн сиген ажилдыче немей массалык биле кийер, машина техниканы бүрүн ажыглаар хемчеглерини шынгы чорудуп тургаш, эртен күннөрдө күүсетимейн барган беш хонуктарына графикасын чедип ал, узуктел чокка күүседирин хандылары чугула.

Нийтинин малынга быжык чөм суурун тургузар ажилга МТС-теринин ролю онза бөдик, олар чүгүлө сигени кезерине киржир эвес, харын берлеринге, сарааттаарынга база киржир хүлээлгиди турбуе, чамдык МТС-тер, ылангыя Балгазында ма-

Хүлээлгени хуусаавында күүседир

СУТ-АКСЫ. (Телефон-биле). Бистиң областың эр, херээжен колхозчуларынын, МТС ажилдакчыларынын болгаш көдээ ажил-агынын тускай эртемнигерлеринин улустарын улуг баштыччы Иосиф Виссарионович Сталинга чоруткан чагазында нийтинин малынга быжык чөм суурун күсү тарая ажаалгазынын бетинде кыска хуусаада доозар — деп социалистик хүлээлгени алганар.

Ол хүлээлгени Сүт-Хөл районун колхозтары багай күүседип турар. Сиген кезилдезинин эгелээдин бээр элээн үр үе эрткен-даа болзи, районун колхозтары июль 15-ке чедир

шина-мал ажилынын станциязы болгаш Тес-Хем МТС бо сорулганы конгуч багай күүседип, боду чорурарыгнен кестирер машиналарны амга чедир бүрүн ажыглавын турарлар. Ам сорулга болза, сиген ажаап алышыкчынын ажыглатымайн турар машиналарын эң дүргөн ажыглаа кийеринин хемчээр алып, ажылдап турар бүгү машиналарнын күжүн долзу-биле ажыглаар, база колхозтарда айттын болгаш холдун чөмөк херекселдерин бүрүн ажыглаар ужурулу.

Бо үгө чедир-ле Каа-Хем, Тес-Хем, Танды, Улуг-Хем болгаш өске-даа чамдык районнарын колхозтарында сигенин кезери-биле бөлүп сарааттаарынын аразын үзүктелдирип турар чорук сигенин шынарын кудуладып турар болгаш сиген бөлөткеленин планын күүседиринге шаптык болуп турар. Оон ынай чамдык удурткучуларнын талазында сигенин кургакчыл бөлөрине агаар-бойдустун байдалы шаптык кылып турар дээр чижек-биле боттарынын четпес ажилын чаап дугларын оралдакчылыкка бар болуп турар. Моон сонгаар ындыг чорукту шуут болдурбайн, сигенин кезерин, кургакчылдык бөлүп сарааттаарын үзүктелдиришкени чокка чорударынын хемчеглерин алып, агаар-бойдустун байдалына чыгыртайн, сигенин дүргөн кургакчыл алышынын аргаларын чаткан сигенин дүргөн андарар, серилер кырынга чугаладыр чадар, доора ыштарга артка каар, чадырлар кырынга үндүрүп салыр хемчеглерин чөмөк херекселдер чорук чугула.

Партия райкомнары болгаш эге организациялар болза, колхозчулары болгаш МТС-тер, совхозтар ажилдакчыларынын ортузунга социалистик чарышты калбартып, мурнакчыларынын дуржулгазын калбаа-биле нептередир хүлээлгиди. Кыска хуусаанын ишинде 200—200 тонна силос салыр планнарын ажыр күүсеткен Улуг-Хем районун Киров атыг болгаш «Савола тудра» колхозтарынын, 400 га черинин сигенин кескеш, 220 тонна силосу салып алган Каа-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозун үлгери бүгү-нитинге нептередир ужурулу. Партиянын тайылбыр-массалык ажилдарын күштелдирер, большевик агитациянын бүгү хөйлерин: беседаларын, солун номчугларын, хана солуннарын, агитхуудустарын, көргүзүп болгаш хүндүлөп самбыраларын чедишикнини организастап тургаш, мал чөмөнери бөлөткеленинде ажаап турар колхозчу бүрүзү, МТС, совхозтун ажилдакчы бүрүзү хун-бүрүнүн ажил нормазын күүсеткен турарын чедип алыр.

Сиген кезилдезинин болгаш силос салышыкчынын талазы-биле оналгаларын чедишикнинин күүседип турар колхозчуларга болгаш механизаторларга күш-ажылдын макталгалыг немелде төлөвиринин дугайында чазактык доктаалын көдөйин ажил-ишчилеринге таныштырып боттандырып, үчтү кылып турарын үргүчү хынаары—партия, совет болгаш көдээ ажил-агы организаторнарын хүлээлгизи болур.

Бүгү бар малдын чөмине чүгүлө четчир эвес, харын элээн хөй кулавырларны тургузуп ап ышдаар кылдыр мал чөмөнери бөлөткээринин ажилын дайынчы өзү-биле организастап тургаш, эш Сталинга чоруткан чагаада «Тараа ажаап алышыкчынын ажилдарын эгелээринге чедир нийтинин мал ажилына херектелер сиген кезеринин планын күүсеткен турар» деп хүлээлгени күүседир Совет Тывынын көдээ ажил-агынын ажил-ишчилеринин алдардыг херээ болур.

260 га черинин сигенин кестирген болгаш 1927 тонна сиген ажаап алган. Ынчангаш мал чөмө бөлөткээринин планын район нийтизи-биле чүгүлө 2 хуу күүсеткен.

Сиген кезилдезинин ажилы «Сталинчы орук» болгаш Киров атыг, колхозтарда чүгээр чоруп турар. Ындыг болза-даа, Калинин атыг, Жданов атыг болгаш «Большевик» колхозтар сиген ажаап алышыкчынын темпизин конгуч оожум чорудуп турар. Олар сиген кезилдезинге бөлөткөк чокка кирген болгаш ол чугула кампанияже бэр күштерин четче салбайн турарлар.

1925 чылда үндөспөгөн

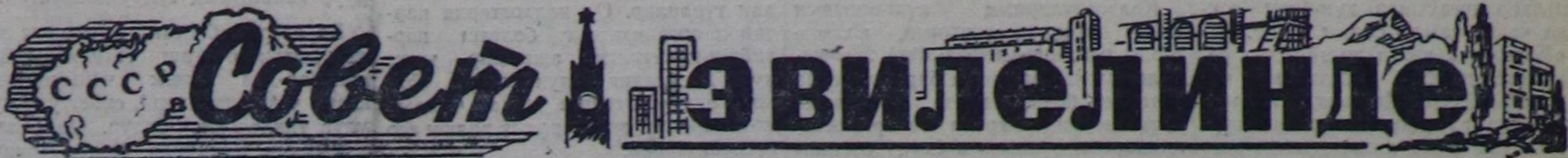

Б О Х У Н Г У С О Л У Н Д А :

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын). Областиң суген кезилдезинин чоруп турары (1 арын). ПАРТИЯНЫ АМЫДЫРАЛ: В. Самба.—Колхозтары организаста-ажил-агы талазы-биле быжыклар демиселге партия организастаарынын ролю; М. Чамыян.—Отчеттук сонгуда хуралы (2 арын).

А. Ахунти.—Совет эртемнин болгаш техниканын конгуч улуг тилегизи (2 арын). С. Тушков.—Колхозтун хуралдык чарыштын түнелдин удурткен (3 арын). Г. Екимов.—Районнарын үлетпур комбинаттарынын чартык чылда ажылынын түнелдери болгаш амгы сорулгалары (3 арын).

М. Доржу.—Көдээ ажил-агы артелинин Уставын хажык чокка сагыр (3 арын). Улус демократиянын чурттарында (4 арын). Германянын социалистик чыгыс-аай партиязынын ийи дугаар конференциянын хагдынганы (4 арын).

Цимлянскийн суг белдиринде

НОВО-СОЛЕНОВСКИЙ. Волга-Доннун судно чорурар каналын ажыда дугайында СССР-нин Министрлер Чөвүленинин доктаалын болгаш ол каналды В. И. Ленинниң ады-биле адаар дугайында СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарлыгын Цимлянскийн суг белдиринин тудугчулары сагыш-сеткидин улуг ханышыкчы-биле ужурашканар. Сеткил-сагышты хайныктырып турар бөсөдөлөр болгаш митингилер болгусуан. Кижилер бот-боттары тилдиге-биле байырлажып турганар. Телеграммалар чуртун бүгү-ле булунар-ындан суг белдиринге кээп турган.

Коммунизмнин улуг тудугуларынын баштайгы бүтүнгөн тудуу-биле холбаштыр өнүктөр, чок кижилер, коллективтер, бүдүрүгелер болгаш албан черлери изги ынакшыл-биле тудугчуларга байыр чедирип турарлар.

ТАХИА-ТАШ. Волга-Дон каналын тудугчулары Туркменин Кол каналынын тудуушкунунда кээп турарлар. Олар судно чорур магистралдын тудуушкунунга тургаш билги алган байлак дуржулгазын Кара-Кумнун нарын берге байдаларында чедишикнинин-биле ажыдап турарлар. Волга-дончулар чаа тудугта ажылдын баштайгы хүннөринде-ле күш-ажылга ышгаралдап

Волга-Доннун стахановчулары Туркменин Кол каналынын тудуушкунунда

болгаш чогадыкчыни инициативанын үлгери көргүзүп турарлар. Мурдунда Волга-Доннун тудугчузу турган, ам Султан-Уиздатган Тахиа-Ташче тудуг материалдары сөөртүп турар шофёр Борис Колчин бо хүннөрдө бүгү канал унууга алдаржып үнгөн. Ооң техниканы эки билери суг чок куруг ховуга изаар-аажылдар арганы берген. Борис Колчин бодунун машиназынга немелде чус ляр суг кудар саваны

Волгадончуларнын үлгери чаа-чаа ажил-иштерни мобилизастап турар

ЧАА КАХОВКА. Каховканын суг белдиринин тудугчулары Волга-Доннун судно чорурар В. И. Ленин атыг каналын ажыда дугайында совет чазактын доктаалын конгуч улуг өөрүшкү-биле уткаанар. Бизачыларынын бригадирин А. Костин мурдунда чедип алыр. — Волга-Доннун судно чорурар В. И. Ленин атыг каналын ажыда дугайында чазактын доктаалы кийрени болза сагыш-сеткил-

Кызылгаш ажаап ап турар

НИКОЛАЕВ. Сугниревск районун Сталин атыг көдээ ажил-агы артелинде тараа долзуу-биле быжы берген, алдын сарыг апарган туруп турар. Бир каш хонук мурдунда ма-наа Баратовск МТС-тин комбайнчылары чедип келген. Мында тараан «Одесская 3» деп күнүз чажып тараан кызылгаштын 195 гектар чери гектар бүрүздөн-ле 40 центнер тарааны берген. Артка 440 гектар черде тараан кызылгаш бир гектар черден-ле 30 центнерден эвези эвес дүжүттү бээр чигзини чок. Хрущев атыг колхоз гектар черден 33 центнерин, Суворов атыг болгаш «Авангард» колхозтар гектар черден-ле 32 центнер тарааны бастырып ап турар. НАЛЬЧИК. Чуртта бир улуг тараалак Прималкинск совхозунун тараажылары кызылгаш ажаап алыш-

Колхозчу суур Цибульевкада өөрүшкү

ЯИБУЛЕВКА. (Молдав ССР). Волга-Доннун судно чорурар каналын ажыда дугайында СССР-нин Министрлер Чөвүленинин доктаалын болгаш Волга-Доннун каналын В. И. Ленинниң ады-биле адаар дугайында СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарлыгын колхозта радио белдиринден дамчытканын дынаан доруан Котовский атыг көдээ ажил-агы артелинин бригадаларынын хову турдагырынга болгаш шарнарынга хуралдар болгаш беседалар болгулаан. Бүгү совет улус-биле кады, коммунизмнин улуг тудугуларынын баштай доозулган тудуушкунун колхозчу суур Цибульевка база демделеп турар. —Бо хүн биске улуг өөрүшкү—сталинчы баш бурунгаар көөр чоруктук боттанышыкчынын хүнү. Мен бо төөгүлүг болуушкунун алдары дээр стахановчу элчегге кирер мен—деп колхозчу П. Ветюл чугалаан. Улус ажил-агынын Волга-Дон каналынын улуг ужуру-дузанынын дугайында көдээ ажил-агы артелинин даргазы, СССР-нин Дээди Советинин депутаты Ф. Михайловтун шанга өсө ал чугалааны болза: —Бистиң чуртта тараачынарын шынгы дузалакчызы, ооң күш-ажылынын чигидикчи—улуг күштүг электроэнергия—Ростовтун кандалыкынын куруг ховуларында суг-биле кады чедип келген. Эш Михайлов колхозчу суур Цибульевканын чижекке ап, көргүзүп турган. Маана ооңка чаа сугарылга четки-зинин чаа тудуушкунун дооскан. Шөлдөргө болгаш ороодтарже на-состар Днестрнин суун соруп эккеп турар апарган. Көдээ ажил-агы артелинин дарганнаар, чазаныр мастерска черлери, дээрбе электржигитинген, радио белдирин ажаап алыр.

Цибульевканын Котовский атыг көдээ ажил-агы артелинин колхозчулары, Волга-Доннун судно чорурар В. И. Ленин атыг каналынын ажитынганын демделеп, тараа ажаап алышыкчынын планнатынган хуусаанынын бетинде доозар болгаш күрүнөгө тараа дужаалдазын хуусаа бетинде күүседир деп шитпирин үндүргөнөр. (СЭТА).

Комбайннарда душлинниктерни дерип кылган

ТЕЛЬМАНОВО. (Сталинск обл.) Районнун бүгү колхозтарында тараа ажаап алышыкчыны чоруп турар. Тараанын ажаап алган ховуларын күзүн тараа чажып тары-рынга бөлөткээрин хандылары-биле МТС-тин механизаторлары бүгү комбайннарда душлинниктерни дерип кылып алганар. Ол ышкаш вуудан саваннарын аштап арыглар чүдүлдерин база таарыштыр кылып алганар. (СЭТА).

Областа суген кезилдезинин чоруп турары

Районнар	Бүгү белгеленип суген	Оон итинде колхозтар	Салгын силос
1. Чөөн-Хемчик	14,9	16,1	65,8
2. Танды	7,1	7,9	26,3
3. Биин-Хем	6,8	7,2	72,7
4. Каа-Хем	6,7	7,9	40,7
5. Улуг-Хем	6,1	6,3	64,2
6. Тес-Хем	5,2	5,4	25,6
7. Бай-Тайга	4,8	5,4	26,5
8. Чаа-Хөл	4,4	4,6	41,7
9. Өвүр	3,9	6,1	118,7
10. Кызыл	2,0	2,1	4,2
11. Барынь-Хемчик	1,8	2,6	11,0
12. Эрзин	1,1	1,2	23,3
13. Сүт-Хөл	0,6	0,7	—

„Коммунизмче орук“ көдээ ажил-агы артелинде

Чөөн-Хемчик районун Чыргакыда «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агы артелинин кежигүнери 110 киж 3 бригада болуп алгаш сиген кезилдезинде ажаап турар. Ол бригадалар июль 10-га чедир 261 га черинин сигенин кезип, 195 га черинин сигенин сараатташ, 442,3 центнерин бөлөткөн ийкепе азы сиген бөлөткеленин планын 23 хуу күүседип турар. Колхоз бо чылын 73,4 тонна силос бөлөткөн тургаш, 75 тоннаны бөлөткөп алган. Сиген бөлөткеленинде ажаап турар колхозчуларынын аразында социалистик чарыш калбарып, ажил нормазын ажыр күүседип турар мурнакчыларыны саны көвүдөп турар. Машинист эш М. Дуран-оол айттын сиген кестирер машиназы-биле хүнде 3,5 ганы кезер тургаш, 4—4,5 чедир кезип турар. Эштер Магаштай, К. Шыгыр-оол, Х. Самбу болгаш херээжен Чууна олар хол кадыры-биле хүнде 0,40 ганы кезер тургаш, 0,50 га чедир кезип турарлар. Ол ышкаш сараат тургузуучулары Хыйыр-оол биле херээ-

жен Кенен олар хүнде 100 хөлээни сарааттаар нормалык тургаш, 150—200 хөлөздөн чедир сарааттап турарлар. Ындыг болза-даа, сиген бөлөткеленин ажилында туруп турар элээн хөй кижилер хүнүнүн ажил нормазын күүсетпейн, колхозтун мал чөмө бөлөткээр планынын күүселдезин саадалдып, беш хонуктун графинин үргүлүчү үзүп турар. Сиген кезер 7 машинанын чүгүлө чангызы нормазын күүседип турар. Хол кадыры биле сиген кезип турар чамдык кижилер нормазын база күүсетпейн турар. Чамдык кезикчилер болза, ак черлерде кол кагыг сигеннерин эдергеш, ол-бо булунарда, бичин дөңгөлчиктер аразында, ышх, хараган чанында, буга-сумун эриктеринде эки сигеннерин оюп кааптар чүдүлдер бар. Ынчангаш нити га черден алза чогуур сиген дүжүдүн чедир албайн турар. Оон-биле кады сиген бөлүкчүлдеринде болгаш сарааттак-

чыларда сигенин четче бөлбөс, кайы хамаан чок төтчөлгээр чүдүлдер бар. Бо чүдүлдерден сигенин нийти дүжүдү кудулап турар. Оон аңгыда, бригадирлер Манзырыкчы, Ундун болгаш үчтчиктар Санчай-оол, Сотта, Сүмбүү олар харысалга чок ажаап, мал чөмөнери бөлөткөп турар колхозчуларнын кылган ажилынын үгөдүн четче кылбайн турар. Ылангыя үчтчик эш Санчай-оол удуртуп турган чугула ажилына каггаш, 2 хүн иштинде арагалап турган. Бо болза, малга чөм бөлөткээринин күрүнө планын күүселдеринге шаптык ужураштырып турар хоралыг чорук тур. Бо четпестерини үндөспөгөн-биле чайлаткаш, сиген кезилдезинин темпизин дүргедедир, ажаап алышыкчынын шынарын бедилер дугайында колхоз баштаар чер, партия организастаагы шынгы хемчеглер алыры эргежок чугула.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаар демиселге партия организациязының ролу

Бистин большевик партиясы болгаш Совет казақ колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаар дугайында хун-бүрү сөксээл чокка сагыш салып турар. «Деревняга ажал дугайында» чагаалыга эш И. В. Сталинын чагаалааны болза: Деревняда амдызында хуу ажалдыг эе колдап турда, партия көдээ ажал-агыйның хөжүдөрүнүн хөргөнгө бодунун киржилгезин дузалаарынын, сүмөлээринин болгаш сагындырарынын агы-аггы актылары-биле кызыгаарлатынын болуп турган. Бичаарда хуу ажалдыг кижин бодунун ажал-агыйның дугайында боду сагыш човаар ужурултурган, чүге дизе, чүгле оң хуу ажал-агый болуп турар ол ажал-агыйның дугайында харысалганы ол кымга-даа чаа каап шыдапас турган болгаш бодундан өске кымга-даа идегевес турган. Коллективтиг ажал-агыйга шилчээниниң соонда чүбөнн байдла үнденин-биле өскерилген. Колхоз хуунун ажал-агыйны эвес болгай. Ам ол, колхозчу, дүүнү хуу ажалдыг болгаш бо хүнгү коллективтиг, — ам ол колхоз мени тараа чок каавтыпас деп чүбөни билгеш, колхозтун өске кижилерининче харысалганы чаа каап, база идегелин салып болур. Мооң учурунда индивидуалдыг ажал-агый үезинге бодаарга, оң, колхозчунун сагыш човаашкынары эвээш апарган, чүге дизе, харысалга ам бүгү колхозчуларның аразында хуваа-тылган. Оон үнел үндүрүшү эш Сталинын чагаалааны болза, ажал-агый чорудар дугайында харысвалганын азынын төү ам агы-агы тараачындардан колхоз удуртулгазынче, колхозтун удуртуп өззөнче шилчей берген. Ам тараачындар ажал-агый болгаш ажал-херекти бодалдыг башкарар дугайында сагыш човаашкынын боттарындан эвес, харын колхозтун удуртулгазында негеп турар. Ол дээрге, партия көдээ ажал-агый хөжүдөлээнин процессине киржилгезин агы-агы актылары-биле оон ынай кызыгаарлатып шыдапас дээни ол-дур. Ол ам колхозтарны удуртурун холонга алып, ажал дугайында харысалганы бодунга хүдээ алып болгаш эртемниң база техниканын чүүдлерин үндөлөөшү, бодунун ажал-агыйның бурунгаар чорудар талазы-биле колхозчуларга дузалар ужурултур. ВКП(б)-ниң Улуг-Хем райкому большевик партиянын баштачызынын ол агы-аггы харысалганын удуртууга бодурубушаан, районун колхозтарныга удуртууга күштелдирип турар. Киров аттыг улгартыр катышкан колхозтун даргазында коммунист эш Андреев ажалдап турар. Коммунист эш Тадыр-Обду Маленков аттыг колхозтун даргазына чоруткан. Ол эштер боттарынын сорулганын багай эвес күүседип, улгартыр катышкан коллективтиг ажал-агыйларны удуртуу талазы-биле партияның район комитетинин идегелин херек кырында эки ажал-агый-биле шыныктыр турар. Ол ышкаш Чаш-оол (Ворошилов аттыг колхозтун даргазы), Кечил («Кызыл туку» колхозтун даргазы) болгаш оон-даа өске чамдык эштер ол хүдээлгени күүседип, партиянын болгаш колхозчуларның идегелин шыныктыр келгенер. Колхозчуларның күш-ажылын шын организастаарынын, колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынын бир эе чугула айтыры болза, көдээ ажал-агый артелдеринде партия эге организацияларынын ажалын шын организастаары болур. ВКП(б) райкому колхозтарда партия организацияларынын ролон бедиринин айтырылары-биле доктаамал ажалдап турар. Партия райкому колхозтарда партия организацияларынын эң дуржулгалыг секретарьларын тусту колхозтарнын удуртулгазынга таарыштыр тургузуп, оларны партия райкомунун бюрозунга ыявалга бадылап турар. Колхозтарда партия организацияларынын секретарьларынын иштинден эш Натпит-оол («Күш-ажылдыг хостуу» колхозта), эш Олак (Ленин аттыг колхозта) болгаш өске-даа чамдык эштер колхозтарга партиянын шугурум ак-сеткилдиг, сонугаргалдыг чорудуп база колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаарына, колхозчу күш-ажылы организастаарына идеп-кейлиг килгеп келгенер. Партия-ки-политиктиг ажалдары эки чорудуп келгенин түнелдинде «Күш-ажылдыг хостуу» колхоз (партия эге организациязынын секретари эш Натпит-оол) база Жданов аттыг колхоз (партия организастаарынын секретари эш Белек) тараа, культураларынын чаксы тарылгазын 10 ажал хүнүндо доосканнар. Быдыл ажалдыг эки ажалдары чүжээш «Кызыл туку» колхоз (партия организастаарынын секретари эш Сундуй) база көргүзүп келген. Чаксы тарылганы чогуур үезинде, бедик агротехниктиг денелге эрттирип, колхоз туудун организастыг чорудуп, улус ажал-агыйн сайырларынын күрүнө чээшкенинге бижилгенин акаштын дүрген чып ап турар. Оон-биле чергелештир колхозтарда партия организацияларынын ролон бедир база колхозтарга партияны удуртууга экижидер талазы-биле хемчегдерде элэн четпестер районда бар болуп турарын минир херек. Районда чамдык колхозтарнын партия организациялары боттарынын башкарыкчы ролон четпес ботандырарып турар чижектер бар. «Искра» колхозтун партия организациязынын секретари турган Саг Санчай колхозту организас талазы-биле быжыглаар хүдээлгезин уттуп, колхозтун хөргөнгизин кайы хамаан чок чарыдаар чорукту кылып, улуг продукттул малды биче продукттул малга орнап турган. Партия райкому эш Санчайнын херээч партия-биоорга болгаш коммунистерниң нити хуралына шынгыш хемчег ап көөрүн каш удаа сүмөлпү турда-ла, партия партия организациязынын секретари эш Кыргыз Шивит-оол кандыг-даа хемчег албаан, а Санчай болза, амгы үеде колхоз бүдүрүлгезин шугут кириштин турар. Ворошилов аттыг болгаш Киров аттыг база Димитров аттыг колхозтарнын партия организацияларынын секретарьлары эштер Лапча, Суктер-оол, Имажи олар партиянын бол-

гаш колхозчу коммунистерниң мурнунга харысалгазын чидирип, инициатива болгаш чүткүл чок ажалдап турарлар. Ол колхозтарда партия-организастыг болгаш партия-политиктиг ажалдар эң-не куду денелдиг болуп келген, колхоз бүдүрүлгезинге ында чамдык коммунистер авангардты ролон көргүсептир турар. Улуг-Хем районунун көдээ ажал-агыйның ажал-ишчилери област өске райондарынын колхозтарынын ажал-ишчилери ышкаш бедиткен социалтиг хүдээлгелерини эш Сталинга чоруткан чагаага холбаштыр алганнар. Чамдык колхозтарда партия организациялары ол хүдээлгелерин күүседир талазы-биле социалтиг чарышты эң-не кошкак организастап турар. Мооң чижээге Сталин аттыг колхозта (секретари эш Чадамба), «Искра» колхозта (секретари эш Шивит-оол) «УТКА»-ның 25 чыл ою» совхозта (секретари эш Иванов) болгаш Мишурин аттыг колхозта (секретари эш Базаан) партия организациялары хамаар-жыр. Ол партия организацияларынын секретарьлары улустарын улуг баштыңчызы эш Сталинын мурнунга алган хүдээлгелерин күүседиринче бүгү-лө колхозчуларны мобилизастаарынын, 1952 чылда районга ажал-агый-политиктиг сорулгалары хуусаа бетинде күүседиринин харысалгазын чидир билбей турарлар. Колхозчуларнын күш-ажылын организастаарынын болгаш колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынын чижээш партия организастаарынын секретарьлары онза харысалгалыг болурун ВКП(б) райкому кошкак негеп, оларнын ажылына практиктик дузалыкчы чидир хандырабай турар. Партия организацияларынын кол сорулгалы болза, колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле улам быжыглаар төлөөде, боттарынын харысалгазын эвээжидер эвес, харын көүдөдир ужурултур, эртемге болгаш техникка үндөлөөшү, боттарынын ажылын чорудар талазы-биле колхозтарга дузалаар, база оң харысалганы боттарына ап, деревняга коммунистерни удуртулгазын, оларнын мурнакчы ролон күштелдирер херек. ВКП(б) райкому бодунга болгаш колхозтарда партия организацияларынын секретарьларына база колхозтар даргаларына негеделиг болуп чорукту чачыктырар, шүгүмчү-ледди болгаш бот-шүгүмчү-ледди калбартыр ужурултур. Колхозтар даргалары, партия организацияларынын секретарьлары болгаш колхозтарнын доктаамал бүдүрүлгө бригадаларынын бригадирлери партия райкомунун бюрозунга чогуур үезинде бадыланынган турар херек. Калдрлары шилип алары оларнын политиктиг денелин, практиктиг ажалга мергежилни эки өөренип көргөн-биле болдунар ужурултур. Партия организациялары бир эвес колхоз шимчээшкинин эки удуртурун күзөөр болза, колхозчу амды-ралды болгаш колхоз удуртулгазын бүгү-лө талааларыны кире-ри — кол сорулга. В. САМБА, ВКП(б)-нин Улуг-Хем райкомунун секретари.

Отчёттүг соңулда хуралы

Колхозчулар бо чылын солун чагылгазына идеп-кейлиг киришкен. Эртен чылын партия чырылышы-кынын эки организастаан. «ВКП(б)» төгүзүпчү долчу курау» өөренип белгилгезин планга өөредилгезин чидишкенин доосканнар. Колхозтун комсомол, херээженер организациялары колхозчу аныкчарынын болгаш херээженеринин күш-ажылы идепкейин көдүрер талазы-биле партия организастаарына багай эвес дузалажып келген. Суму Советинин организас-массалыг ажалында элэн экижидилгени партия организастаарынын отчёттүг соңулда хуралы база демделген. Сумунун ажалыч чонунун 97 хуузу колхозчу амдыралче шилчез. Эртен чылын колхозтун инициалтирген малын өстүрелин планы 19 хуу ажал күүсетинген. Бо чылын чыгы малдын чаш төлү чидир чок ажаап алдынган. Колхозчулар Көк, Лопсан, Шаймар, Бичилек, Кызыл-оол олар хову ажалында мурнакчылар болуп илереп турарлар. Колхоз күрүнөгө дүк, эт дужаар планын ырактан ажал күүсеткен. Колхоз туудунун темпиз бо чылын дүргөдөн. Чурталганын 15 бакындарын тудар планын, ам 17 бакындарын тутууган болгаш пландан ажал 2 бакынын тууду эгелен. Ол ышкаш мал каяларын болгаш культура амдыралдын туудулары чидишкенин-биле чоруп турар. Туудулар Чанза, Санчай-оол, Шортай-оол, К. Очур, дилгилер Мандан, Карандаш, Чагыр, Аваан-

оол олар колхозтун шалыпчылары болганнар. Бо чылын тууду материалы белетээринге колхозчулар Куду-рукпай, Багай-оол, Иргек, Х. Серен-оол, Эшкү-Саар олар онза мурнакчы ажалдааннар. Күш-ажылдыг организастынын экижип турары-биле колхоз бо чылын 79 муң рубль орулганы кирип алган (планы 100 муң рубль). Бичаала-даа, бо чидишкенин колхозтун коммунистеринин болгаш бүгү колхозчуларын сагыш оожуктурбай турар. Олар чидишкенин улам быжыглаар дээр чаа-чаа сорулгаларын салып турарлар. Партия организациязынын отчёттүг соңулда хуралына партия организастаарынын ажалынын дугайында коммунистер чептүг шүгүмчү-ледди болгаш бот-шүгүмчү-ледди кылганнар. Чүл дээрге, партия организастаарынын хуралдарын коммунистерни кижизидериниң өзүлүг школары кылдыр бедик идейдиг денелге эрттирп турарын партия организастаары ботландыраан. Ундүргөн шийтирлерин күүселденин дугайында айтырыларын ол хуралдарга чугаалашпай турган. Колхозчу актив-биле ажалды экижидер, партия организастаарынын хөрээлекин өстүрер дугайында хемчеглер отчёттүг соңулда хуралынын шийтиринде чугула сорулга кылдыр бижиткен. М. ЧАМЫАН.

Совет эртемниң болгаш техниканың кончук улуг тиелелгези

Совет чурт кайгамчык тураскаалдыг хуннерни демдегеп турар. Коммунизмниң улуг туудуларынын бирээзи — Волга-Доннун судно чоруур каналынын тууду доозулган. Бо дээрге, бистин мурнакчы эртемнистин болгаш техникастын канчаар-даа аажок чайынчанчак көсүкү чидишкенин, совет улустун улуг тиелелгези болур. Ол болза, хамыктын мурнунда, Волга-Доннун суг оруунун составында кирип турар, техника талазы-биле көстүп көрбөз нарын болгаш канчаар-даа аажок улуг масштабтыг язы-бүрү гидротехниктиг чепселенишкенин эң проектиниз кылган болгаш нити бодал-биле дидим ботландырган таланттыг төлөвикчилерин ажалындан тывалган. Бүдүрүлгенин чугула чорудулгаларына электри күжүн болгаш автоматизацияны калбаа-биле шингээди ажаллаштыран, делегейде эң-не бедик бүдүрүмчелиг машиналар-биле болгаш механизмдер-биле Волга-Доннун туудун хандырган совет эртемденеринин болгаш конструктор машина-тудугчуларын чидишкенин улуг болуп турар. Волга-Дон каналынын нити тургузуунун хемчээли тодаргай билдир-гир, ол дугайы паралага калбаа-биле хөй катип чырынганы. Волга-Доннун суг оруунун составында кирип турар черлер болза, хамыктын мурнунда Совет Эвилелин европа кезинин болгаш (хары бүгү Европанын) улуг хемиз — Волганы Дон хем-биле шлюзатынган-биле каттыштырп турар суднолар чоруур 101 километр узун дурттуг канал, а ону дамчыштыр — Азов болгаш Кара далайже кирер суг оруу ажы-тылган. Волга-Дон каналы Красноармейск хоорайнын чанында Волганың Сарептскиден, Сталинградтын мурнуу чүгүтүн төнчүзүндө эгелеп турар. Волгаже агып кирген улуг эвес хову хемиз Сарпаын акы-биле дамчыштыр эртиншан канал болза, Волганын денелинде 88 метр бедик Ергенинка бедиишкенинде туруп турар Солянка болгаш Чапурикова уунунга, суг чарар участка чидир ою көдүрүлүп, барын чүкчө эргилдир туруп турар. Каналдын бо бедик демил бетонунг чангыс камерлиг шлюзат — көдүрүлгөн тос чаданын дузазы-биле туруп турар. Канал болза, суг чарар черлеп эрткеш доннун дөвүнчүчө кирип турар. Каналдын районунда Дон болза, Волганы денелинде элэн бедик (барык-ла 40 метр) агып турар. Канал болза, төлөвикчил автотранспорттун чидиг угаанын шийтирлээшкин-биле Донче агып кирип турар Чирвена болгаш Карповка хемчигештерини унуу-биле кирип турар кылдыр кылдырган. Доннун дөвүнчүнде дөрт шлюзат чепселетинген, 44 метр бедиктен Донче судноларны эрттирп чорудуп турар. Шлюзатынган каналдык чер ажалдарынын ишкери кызырар сорулга-биле төлөвикчилерин кылганын Эугаар Варнаурская, Береславская, Карповская хемчигештерини кылдырган — үш суг шыгаавырларында доннун адырлары тургустунган. Каналдын бо суг шыгаавырлары, а ол ышкаш суг чарар участок болгаш бүгү 13 шлюзат болза, суг шыгаавырларынын чанында тургустунган күштүг үш насос станцияларынын берип турары Дон суу-биле долдунуп турар. Станция бузуу үш насостары, насос бузуу адалык суг шыгаавырында үстүкү суг шыгаавырычче секундда 15 кубометр, азы дүн-хүнде бир миллион ажыг кубометр сугну бээр аргалы. Насылалдык районунда Москва хөм чайгы үеде секундда 15 кубометрден ашпас сугну берип турар. Ындыгын төлөөшүн, Волга-Дон каналынын насос станция бузуу чангыс үеде үш Москва-хөм хире сугну сордуруп берип болур аргалы. Волга-Доннун четелетинген чепселелдеринин ийи дугаар кол веинозу болза, Доннун бүгү ортаакы участкастун унунда тургустунган 12,6 миллиард кубометр ишкүр хемчээлдиг суг-биле долдунуп турар канчаар-даа аажок Цимлянский суг шыгаавыры болуп турар. Доннун унунда Цимлянскийн станицанында тургустунган 35 метр бедик болгаш 12,8 километр узун дурттуг чер плотина-биле база 500 метр хире узун дурттуг демил бетонунг суг аксыр плотина-биле Цимлянскийн суг шыгаавырында сугну көдүрүүшкүн болдуруп турар. Цимлянский суг шыгаавырынын нити узун дурту—350 ажыг километр. Цимлянскийн суг бел-

диринден Волга-Дон каналына киргизе чидир—суг шыгаавырынын эң-не ханы кезинин талазы-биле судно чоруур шугумун хемчээли—180 километр. Плотинадан агында, суг шыгаавырында мөөннетинген Дон суунун курлавыры улус ажал-агыйның язы-бүрү, эрге-ажыктарына дыка эки ажыгылар ар-ганы бээр, чамдык чугула гидротехниктиг чепселелер Цимлянскийн суг бедиринин составында база кирип турар. Суг шыгаавырынын санында кирип турар черлер болза: 160.000 киловатт күштүг суг күжү-биле ажалдаар электрстанциязы; суг шыгаавырында Алды Донче судноларын үнүп чоруунга ийи судно шлюзаты; Доннун магистральдыг суг-арыга каналынын демил-бетон чепселээшкин; электрлиг автомат-чыткан рыбодыёмник; сугаан демил орукчү чүктөрү дамчылып бээр Цимлянскийн хөм портунг чүкчүдүр, дүжүрер болгаш складтыг черлери, Морозовская болгаш Куберле станциялары, а ол ышкаш чагаалыг орук магистралын катыштырып турар ийи оруктуг демил орук Цимлянскийн плотиназын дамчыштыр эрттип турар. Цимлянскийн суг шыгаавыры Дон суун мөөнневишаан, 750 муң гектар черни сугарылга-биле база Ростов областын болгаш Сталинград областын мурнуу кезинин кандаашкынын райондарында 2 миллион гектар черни сугландырышкы-биле хандырып турар. Ол сорулга-биле Цимлянскийн суг бедиринде секундда 250 кубометр чидир хемчээлди сугарылга суун эрттирер, 190 километр узун дурттуг Доннун магистральдыг каналы болгаш нити узун дурту 568 километр дыка улуг улдечи каналдар тургустунган болуп турар. Азов болгаш Адакы Дон сугарылга каналдарынын талазы-биле сугну ап турар Адакы Дон талазы-биле 100 муң гектар шөлүн сугарылгазын чорудары бир дугаар ээлчегде белеткенген. Адыкы Дон, Сал болгаш Маньч аразында суг улдечи черлерин бедиткен участкасында чатылган черлер, а ол ышкаш Ергенинкий бедиишкенинде болгаш Цимлянский суг шыгаавырынын соңу чүгүнде (Чир хемини шыназында) хамаар-жып турар шөлдер болза, 140 насос станцияларынын дузазы-биле кол каналдардан сугну алыр. Волга-Доннун суг оруунун хөй язы хевирлиг болгаш нарын чепселээшкиннин составы үстүнде чугаалаанында көстүп турар, ыч-чаарга бо чепселээшкинне болза, суг транспортун, гидроэнергетика, көдээ ажал-агыйнын болгаш балык-суг ажалынын негелдизин хандыраары-биле болдуган. Волга-Дон каналынын улус ажал-агыйнын ужуру-дузазы канчаар-даа аажок улуг. Суг транспортун сайырларына болгаш үндени-биле чаргып тургузарына Волга-Дон каналынын ролон бир дугаар ээлчегде айтыр ужурултур. Каналдын кылдынып тургустунганы болза, чуртун улуг суг магистралы — Волганың хадгычак Каспий далайдын — ажык Азов болгаш Кара далайларже эргилдизин чугулазын ботандырар күүсеткен. Канчаар-даа аажок улуг суг шыгаавырлары-биле кады Куйбештин болгаш Сталинградтын суг бедирлеринин амгы үеде ботанып турар тууду-биле чергелештир Волганын дуртууга канчаар-даа аажок улуг хемчээл-биле эрттер органы берип турар транспортун тергин магистралынын тургузууна дооступ турар. Чаартып кылдынган Волганын чүк саарылыгы эң-не күштүг демил-орук магистралынын чүк эрттирер аргазындан хөй катип агып болуп турар. Волганы Дон каналы-биле болгаш мурнуу-чүктүн далайлары-биле катыштырганы болза, Эвилелин европа кезинин суг оруктарын транспорттун чангыс четкин кылдыр катыштырган болгаш бистин Төрээн чуртувустун насыалы—Москваны беш далайларын—Ак, Балтий, Каспий, Азов болгаш Кара далайларын порт кылып турар. Бир эвес Волга-Дон каналынын туудуна чидир Днепрскийн болгаш Доннун бассейнеринин суг оруктарынын Кара далайга чидир шөйлүгени 13 муң километр турган, ам болза, Волга болгаш Соиугу-Барын чүк бассейнеринин 30 муң ажыг километр суг магистралдары оларга катышпай турар. Донбастын болгаш Сталинградтын бедик вольдыгы шугум-биле энергетиктиг системаларны катыштырып турар Шимлянскийн суг күжү-биле ажалдаар электри станицынын чик өртектиг электри кү-

жү болза, Доннун, Салдын болгаш Маньчанын бассейнеринде үнүш, амгы үеде суг чок черлеринге сугну бээр органы берген. Сугарылга болгаш сугландырышкын көдээ ажал-агыйны бур-рун чаргыт, кандаашкынын болгаш кургааашкынын айылын узуткаар, малды баш санын көүдөдирин болдуруп турар, тараа культураларынын, хөвөнниң, чигир сөксээлиниң, а ол ышкаш мал чемизинен сугнуу эзулуг бедик дүжүттерин алырга таарымчалыг бадалды тургузар. Ростов областын сугарынар черлеринден тараа культураларынын (кызылтасты) гектар бузуундан 35—40 центнер дүжүт алыр болур. Малдын баш саны үш-дөрт катип өзөр. Четче чепселээшкиннин улус ажал-агый талазы-биле нарын төлөвиленин ажалдап кылары болгаш экономиканың, агротехниканың транспортту болгаш энергетиканың характерлиг өске бүгү хемчеглерин чорудуушкуну болза, мурнакчы совет эртемниң бүгү чидишкенин биле чепселген эртемденеринин болгаш специалистерин канчаар-даа аажок улуг армиязын чугаа-дыкчы кады-ажылдажылгазын негезен. Ол сорулганын нарын болза, күштүг гидротехниктиг чепселээшкиннерини төлөвилээр болгаш тууду тургузар херекке беен эвес негелделер улгаткан турган. Цимлянскийн суг бедиринин чепселээшкин-нери сугну 26 метрге мөөннээшкин-биле үүрмек эленин черге чорутунган, ол болза, делегейде бир-ле дугаар болган практика болур. Цимлянскийн суг бедиринин суг күжү-биле ажалдаар электрстанцияларынын болгаш плотиналарынын төлөвилелери—совет эртемни болгаш техниканы канчаар-даа аажок улуг чогаалдык тилелгезин болур. Гидротехниктиг туудунун эң-не баштайг практиказына «катышкан» деп адалар суг күжү-биле ажалдаар электрстанциязынын күжү ажыгталынганын, трубогенераторларнын суг үндүрер черлер-биле чангыс бүдүн блоктары анаа чедимчелиг катышкан, ычангаш суг аксыр бетоннат плотиназын узунун элэн эвээжеткен. Плотинаның ол хевирин база эң-не баштай совет инженерлер тип үндүрген, гидравликтиг лабораторияларда модельдерге ону хынап көргөн болгаш плотинаны адалгы чарында хоралыг өдүүшкүнүг чуу-шавышкындардан Доннун эленин черин ол-ла үеде камгалашышаан, чаксы сугнун хереглетинип турар үезинде плотинаны үзүктелешкэн чок ажылын хандырган. Дидим болгаш чаа шийтирлээшкенин ачызында Доннун ол үүрмек эленин унундан 35 метр бедик бедик Цимлянскийн суг бедиринин чер плотиназын кылдынган, ол болза, гидромеханизациянын методтары биле тургустунган. Бистин таланттыг машина туудуучуларынын чогаалып кылганы болгаш тургусканы кайгамчыктыг машиналар база механизмдер-биле—чер сордуур күштүг машиналар-биле, экскаваторлар-биле, автоматизастаатан бетонунг заводтары биле болгаш өске-даа нарын бо үенин дериглери-биле чепселетинген туудулар болза, ажалдык бедик бүдүрүкчүлүүн көргүскенер. Бистин механизмиринин бедик шынары, ол ышкаш бүгү ажалдарны чачатын айткан хуусаазында чайгыш чок күүселин чегелен уланган чаныш-сыныш чок күчел-сорук, мурнакчы техниканы шингээди алган бистин совет кижилерин күзел-соруу болза, маана онза тодаргай-биле илеретинген. Каналдын бүгү чепселээшкиннери чазактыг доктаамал хуусаазында доозулган. Бистин Төрээн чуртувустун бүдүрлө чорудулганын ажылыне коммунизмин улуг туудуларын баштайгызы ажалдап кирипкен. Делегейде эң-не мурнакчы эртем-биле, техника-биле чепселетинген совет кижилер болза, коммунизмин тургузуушкуну чаа чайынчанчак тилелгени чидип алган. Профессор А. АХУТИН.

Суму Совединиң организас-массалыг ажылын бедик денелге тургузар

Көдээ (суму) Советтери боттарынын мурунда турар ажил-агыг болгаш культура тургузушкунуну соругаларын чедиктининг шийттирээр оларнын организас-массалыг ажылын бедик денелден улуу-биле хамааржыр. Ындыг турбуза, Чөөн-Хемчик районун Шейи суму Совединиң организас-массалыг ажылы амагы уеде аажок куду денелде туруп турар. Советтин сессияларын 1952 чылдын эгизинен бээр бо хүнге чедир ийле-катап эрттирген. Ук сессияларнын эрттирип турган шынары канчаар-даа аажок куду, оон баштайгы белеткелин кылып албайн турган.

Суму Соведи бодунун ажылын чорударда активчилерге болгаш доктаамал комиссияларга даямтайн турар. Суму Совединин даргазы эш Дамдын-оол ында колхозту удурутундан шуут чайлаан, көдээ ажил-агыг артелин организас-ажыл-агыг талазы-биле быжыглаар дугайында чыгыс-даа кылган ажылы чок. Бри-

гадилернин, мал фермаларнын эргелекчилеринин болгаш колхоз даргазынын илеткелин суму Соведини сессияларына дынавайн турар. Оон ужурундан колхоз бодуругезинде улуг четпестер бар. Колхоз чаксы тарылганы кончут озалдап дооскан. Ол ышкаш колхозту тудуг ажылы амагы уеде аажок багай туруп турар.

Ажылчы чоннарнын культурамассалыг болгаш кижизидилге ажылын суму Соведи чорутпайн турар. Ында көдээ клубтуң ажылы чорбастаан, оон септелгезин кылбайн турар. Чурттагыч чонун ортузунга лекция, беседаларны болгаш солун номчулганы чорутпайн турар. Чонун бижики билбес чоруун болгаш бижики багай билди чоруну узуткаар ажылды суму Соведи шуут уккан, ында 49 кижиге бижики билбес, олар кайда-даа өөрнөмейн турар.

Суму Совединин бо четпес ажылдары Чөөн-Хемчик райкуукомунга база-ла хамааржыр.

С. САНДАН.

Колхозтуң хуралына чарыштын түннелин үндүрген

Танды районда «Сталинчы орук» көдээ ажил-агыг артелинин колхозчулары 1952 чылда бүгү улустун социалисттик чарыжына кирип, боттарына бедиктен хүлээлгелерин алганар. Олар тарылга шөлүн улам улгаттырып, тараанын ажалгазын экижидип тургаш, ортумаа-биле бир гадан 15 центер джүттү алыр деп хүлээлгени алганар.

Ол ышкаш малдын санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер дугайында тодаргай хүлээлгени алганар. «Сталинчы орук» колхозтуң кежигүннери бо чылдын бир дугаар чартынында социалисттик чарыштын түннелерин колхозтуң хуралына чугаалаажып шийттирлээнер.

Боттарына алган хүлээлгелерин күчүстөтүшкө, чамдык колхозчулар эки түннелдерин чедип алганар. Колхозтуң каларчылары 100 хойдан 110 хураганнар алырын чедип алганар.

Быза ажаакчылары эштер Санчай, Атаманова бызааларның хонукта ортук семирилде дензиниң 700 граммдан 1 килограмм чедирип турарлар. Бо чылын колхозтуң малчыныры малдын ажалдазын экижиткени-биле оон денгилде-семирилдиз эки, оон уламы-биле малдын продуктулуг чоруу улгадып турар.

Оон-биле чергелештир артелиңиң кежигүннери социалисттик чарышты удурутуун талазы-биле колхозтуң баштаар черинде улуг четпестер барын илереткенер. Сөөлгү уеде социалисттик чарыштын удурутлуугу мырнай-ла судараан. Колхозтуң баштаар чери болгаш партияның эге организазиязы чаксы тарылга үезинде хүлээлгелерин күчүстөдүрүшкө чугулазын дугайында тайылбыр-массалыг ажылдарны хөйү-биле чорудуп турган болза, ам ол айтырыгын кым-даа кылбайн турар. Хүлээлгелерин күчүстөдүрүшкө дугайында айтырыгын колхозчуларнын ниити хуралына бир дугаарында колхозчуларнын инициативазы-биле чугаалаажып турары бо, моон мурунда ындай айтырыгны чугаалаажып көрбөөн.

Колхозтуң баштаар чери 200 га кызылтас шөлүнде пок-чашпан үңгөн турда, оларны аштап арыглар дугайында хемчеглер албайн турар, болгаш суггарылыгы ам-даа чорутпайн турар.

Бир эвес баштаар чер кадрлары

Организаствыг ажил-биле күчүсөлдөни чедип алыр

Чоокта чаа Би-Хем районун Ленин аттыг колхозта партия эге организазиязынын коммунисттеринин ниити хуралы болган.

Ааа Би-Хем партия райкомунун секретари эш Селина ВКП(б) обкомунун IX пленумунун түннелинин дугайында илеткел кылган. Илеткелчи маңаа холбаштыр ол колхозтуң партия организазиязында идеология ажылынын байдалын база тодаргайлап чугаалаан.

Партия организазиязы (секретари эш Береговой) коммунисттик кижизидилгени бо эң чугула ажылы четпес чорудуп келгенин ол хурал демделгаш. Колхозтуң бригадаларында болгаш фермаларында агитация ажылы доктаамал чорувайн турар. Партия, комсомол организазияларынын чанында политшколалар болгаш бөлүмчөр эрткен өөредилге чылында өөредилге планын дооспаан болгаш өөредилгениң шынары куду денелдиге болган.

Колхозчулар ортузунда хүн-бүрүнүң кижизидилге ажылынын четпес чоруп келгенин колхозчуларнын, ха-

шилип алыр ажылдын урутулганын өздүлүг хола алган болза, мал болгаш тудуг бригадаларында ам бар болуп турар хажыдышыкчыларны бодурбас учурут. Чижээлээр-ге, мал фермазынын эргелекчиз турган эш Кожын мал фермазынын продуктулуг инектерин колхозчуларга үлөп, көдээ ажил-агыг артелинин Уставын каржызы-биле уруп турган. Хойларнын ажалгазын болгаш көрүлдезин четпес чорутканын оларнын дүк продуктузу өзвөжөп, ол чорук алган хүлээлгелерин күчүстөдүрүшкө саат болуп турар.

Партия организазиязы (секретари эш Санчай) тудуг бригадазынын кежигүннерин ортузунга агитамассалыг ажылдарны кошкаткан. Тудуг бригадазы бодуна алган хүлээлгелерин күчүстөткөн. Колхозчуларга 6 чурттага бажынары болгаш элөөн каш мал кажактары тудуг планынын орунуга ам чүглө 2 бажынарын тудуп турар.

Артелиңиң кежигүннери, колхозтуң баштаар чери чалгаалар болгаш прокульпиктер-биле кошкак демисел чорудуп турар дээш колхозчулар четтүү-биле шүгүмчүлөөнер. Чамдык колхозчулар бо чылын ниитиниң күш-ажылга ам-даа киришпейн турар, өскөлери доктаагынган трудовдөньюерин минимумун ажалдап албаанар. Бо четпестерин узуткаар дугайында партия организазиязы-даа, колхоз баштаар чери-даа хемчеглер албаан.

Колхозчуларнын хуралы артелиңиң баштаар черинден социалисттик чарышты удурутун экижидерин, алдынган хүлээлгелерин күчүстөдүрүшкө чугула хемчеглер алырын өзгөң. Амагы уеде хову бригадазынын кежигүннери мал чөмөрүнүн белеткелин чорудуп турза-даа, оларнын иштинде хайнышыкынын ажил амадаа көзүлбейн турар.

Колхоз баштаар черин болгаш партия организазиязынын хүлээлгезин болза, көдээ ажил-агыг чылынын бүгү ажылдарын чедиктининиң-биле шийттирлээри, улустарнын баштыңчызы улуг Сталинга чоруткан чагаада алдынган хүлээлгелерин күчүстөдүрүшкө чугула хемчеглер алырын өзгөң. Амагы уеде хову бригадазынын кежигүннери мал чөмөрүнүн белеткелин чорудуп турза-даа, оларнын иштинде хайнышыкынын ажил амадаа көзүлбейн турар.

С. ТУШКОВ.

Районнарнын үлетпур комбинаттарынын чартык чылда ажылынын түннелдери болгаш амагы сорулгалары

Районнарнын үлетпур комбинаттарынын мурунда дыка чугула сорулгалар тургустунуп турар. Олар чурт иштиниң курлавырларындан улус ажил-агыгына, ылангыя бистини областың сууржучу амдыралче шилчи турар колхозчу чонунга, өзүп, быжыгып эгелеп турар колхозчу бодуругелерге чугула херектик чүүлдерин бодуруп үндүрерин оларнын ажыл-чорудулганын углангып турар. Большевик партиянын болгаш совет чазактын хүн-бүрүде көргүзүп турар дузаламчызынын ачын-биле районнар бодуругелери чаа-чаа техникалар-биле чөптөгөнни, акша-хөрөнгинин болгаш өскөдөө бүгү таланын дузаламчызын ап турар.

Районнарнын үлетпур комбинаттары болза, ВКП(б) обкомунун VIII пленумунун болгаш бо чылдын мартта болган областың чурт үлетпурнуң ажилдакчыларынын чөвүлөп хуралынын шийттирлерин күчүстөдүрүшкө боттарынын ажылын угландырып, социалисттик чарышты бодуруге черлеринге калбартып чорутканын түннелинде боттарынын ажылына чамдык экижидилгелерни чедип алганар.

1952 ажил-агыг чылынын баштайгы чартыныда Шаган-Арыгнын үлетпур комбинаты бодуруге программазын бараанын продукцияларнын талазы-биле 105 хуу күчүстөкөн. Тураннын үлетпур комбинаты чартык чылдын бодуруге программазын ниити продукцияларнын талазы-биле 125 хуу, бараанын продукцияларнын программазын 127,7 хуу күчүстөкөн. Ол комбинаттарнын удурутчулары эштер Хомотов, Бочегуров олар боттарынын ажылына чамдык экижидилгелерни чедип алганар.

Чамдык районнарнын үлетпур комбинаттарында планнашкынын болгаш продукцияны бодуруп үндүрерин сутка графинин өзүгаар боттандыр чаа органы районнарнын үлетпур комбинаттары боттандырып эгелей бергеннер, ол арга болза, ажил хүнүнүн түннелин хүнүн үндүрерин, ажылдын четпестерин дүргөн узуткаарына дыка ажыктыг.

Районнарнын үлетпур комбинаттарынын чартык чылда ажылы ниити-биле көргө дыка куду түннелиг болган. Районнар бодуругелери чартык чылдын программазын ниити продукцияларнын талазы-биле чүглө 97 хуу, бараанын продукцияларнын талазы-биле 91,6 хуу күчүстөкөн. Эн ылангыя Тожунун, Барыш-Хемчиктин, Тандыннын болгаш Чөөн-Хемчиктин үлетпур комбинаттары дыка четпес ажылдаанар, ол районнарнын бодуруге комбинаттары чартык чылдын бодуруге программазын бараанын продукцияларнын талазы-биле 41—72 хуу чедир-ле күчүстөкөн.

Районнарнын үлетпур комбинат-

„Кызыл тук“ колхозта тудуг ажылы

Улуг-Хем районун «Кызыл тук» колхозу (даргазы Кечил) бо чылдын тудуг планын күчүстөдүрүшкө организазияг ажылдааны-биле планын тудугларнын тудушкунун эки күчүстөдүрүшкө турар. Колхозтуң тудуг бригаданы доктаамал ажалдап турар 25 бизанчалары, бир процентинг автомашиналы, 2 тергелг болгаш аъттаргы — мындыг күштер-биле хандырттыган.

Тудуг бригадынын бригадир эш Хаа-Дамбанын бригаданы чөп удурутуп турары-биле күш-ажылдын организазияг байдалы болгаш бодуругучулугу экижээни. Бригада хүн-бүрүде-ле ажил нормазын 130 хуу чедир күчүстөдүрүшкө турар. Бо чылдын январьдан бээр планда көрдүнгөн чангыс-аай хевирлиг чуртталга бажынарындан 4-тү тудуп дооскаш, ам 2 бажынын тудуун эгелзөөнер. Ол ышкаш узуну 21 метр, дооразы

С. ТУШКОВ.

Школа септелгези

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сут-Хөл районун Бора-Тайга сумуда чеди чыл школанынын чаа өөредилге белеткелчиге чүгээр чоруп турар. Школа бажынарындан 7 өрээлдерин штукатуралаан, 2 бажынарынын малгаштаан, 53 парталары болгаш өскө-даа элзэен хөй чүүлдерин септээн, бир кудукту казып алган.

Оон ынай бо чылдын 1600 кубометр оттулар ынаш белеткээр турган болза, 700 кубометр ыяшты школа ча-

тарынын чартык чылда ажылынын түннелинде көзүлгөн четпестер болза, ВКП(б) райкомнарын болгаш райкуукомнарнын удурутчуларынын, эн ылангыя областың чурт үлетпурнуң килдизинин четпес удурутлуугундан болганы чугаажок. ВКП(б) райкомнары болгаш райкуукомнар районнар бодуругелерин эрэнгей удуртуп, бодуруге черинин ажылыче ханылан кирбиин турары тергиниң четпес. Ылангыя райкуукомнар бодуруге комбинаттарынын директорларынын отчөттүнары күүскомуун хуралдарына кончут өзвөш дыйнап турарлар. Күрүнө планынын күчүстөдүрүшкө комбинат директорларына кандыгда хемчег көргүспейн турарлар.

Районнарнын үлетпур комбинаттарынын ажылында четпестерин бирээни болза, ол бодуругелер бистин колхозчу - бодуругелеринистин болгаш транспорт организазияларынын база сууржун амдыралче шилчи турар колхозчу чонун болгаш школаларын херегелдерин барымдаалабайн, планын ниити-биле күчүстөдүрүшкө оралдажып, кылыгынын асортментилер аайы-биле бодуругейн турары болуп. Эн чугула чүүлдер болуп тергелерин, шанактары, туубуну, чугайны болгаш бажын иштини херекселдерин район бодуругелери чедир бодуруп шыдавайн турарлар.

Районнарнын үлетпур комбинаттарынын ажылында четпестерин бар болуп турарынын бир кол чылдагааны болза, областың чурт үлетпурнуң килдизин районнар бодуругелерин техникагит удурутлууга-биле четче хандырбайн турарында болуп. Ындыгынын ужурунда үлетпур комбинаттары ажылдын күжүн шың таарыштыр тургузуп шыдавайн турар болгаш механизмдерин база дерит-херекселдерин четче ажылгавайн турарлар.

1952 ажил-агыг чылынын ийги чартыныда районнар бодуругелеринин мурунда дыка улуг сорулгалар салдынып турар. Кол сорулга болза, бо чылдын бодуруге программазын Сталинчы Конституциянын хүнү—декабрь 5-те күчүстөдүрүшкө. Оон ынай бо чылдын бирги чартынына чедир күчүстөтүшкө өнаалдаларын июль, август айларда күчүстөдүрүшкө болуп.

Районнарнын үлетпур комбинаттарынын база бир чугула сорулгазы болза, райкуукомнар-биле кады район бодуругелерин 1953—54 болгаш 1955 чылдарда улам-на калбартып хөгжүдүрүшкө перспективга планнарын чогадыры болуп. Ол планын чогадыры бодуруге черинин бүгү-ле болдунар аргаларын шуптузун кириштирерин өөрсөнил көөр учурут. Ол планнарын бодуруге черлеринин ажылычыларынын коллективтиг киржилгези-биле эгелзээр херек.

Г. ЕКИМОВ,

областың чурт үлетпур килдизинин эргелекчизи.

С. ЛОДАИ.

Көдээ ажил-агыг артелинин Уставын хажык чокка сагыыр

Большевик партия болгаш совет чазак колхозчу амдыралдын кол хойлузу—көдээ ажил-агыг артелинин стилин Уставын хажык чокка сагып күчүстөдүрүшкө ол Уставы хажылар чоруктарга удурутпеште чок демиселди чорудар дугайында айтышыкын шийттирип уадалаа үндүрүп келген. «Колхозтарда көдээ ажил-агыг артелинин Уставын уруп турар чоруктарын узуткаар талазы-биле хемчеглер дугайында» ССРЭ-нин Министрлер Дүйүделинин болгаш ВКП(б) ТК-нын 1946 чылдын сентябрь 19-тагы доктаалы болгаш оон соонда-даа үндүргөн айтышыкын шийттирлерин болза, көдээ ажил-агыг артелинин Уставын боттандырбышаан, колхозтарын организас, ажил-агыг талазы-биле быжыдар, колхозтарын хөй-ниити байлаан элбекшилер, колхозчуларнын ажык орулгаларын көвүдөдип, материалдыг чагай байдалын экижидер хемчеглерни тодаргай айткан.

Партия болгаш чазактын чорудуп турар хемчеглерин амдырал кырыга боттандырар дээш бистин Бай-Тайга районун партия, совет болгаш көдээ ажил-агыг организазияларынын талазындан демиселди кошкак чорутканындан районода көдээ ажил-агыг артелинин Уставын үрээр чоруктар уламчылавышаан турар.

Районнуң саң килдизинин эргелекчизи эш Сайнит 1951 чылда «Тээли» колхозтан 1 агты алгаш, ону 1952 чылдын июнь 10-га чедир төлөвейн келген. Ол колхозтуң санаакчызы турган эш Ады-оол колхозтуң 400 килограмм тараазын, 450 рубль бодунга ажылгаан. Колхозтуң даргазынын оралакчызы турган эш Мандыг колхозтуң бир ниизэн туразы-биле бодунга ажылгаан. 1948 чылдан бээр ол колхозтуң 46 баш малы кижилер кырында өрө санчыл болуп төтөгелтирген болуп турар.

Районда милиция начальниги турган эш Мадыр-оол 1951 чылда албан черинин кырган агтын «Тийлелге» колхозтуң кончут анык малына арнап алган. Ол колхозтуң даргазы турган эш Сундуй-оол колхозтуң мал эмчизи турган эш Назытыга 2 хойну чөпшээр берген, ук хойларны Назыты амагы чедир төлөзөни илерзэен. Райдо черин ол колхозка одаар ынаш өртөз 1534 рубльди төлөвейн турган. Комсомол райкомунун секретари турган эш Докпак 1951 чылда «Тийлелге» колхозтуң күрүнө актыгы черинге ол колхозтуң колхозчусу Мөнгөгө 1 га сулар тардып алган.

1951 чылда районо эргелекчизи

М. ДОРЖУ.

Бир чагааның төөгүзү

Тере-Хөл районун саң килдизи ол районун Шынаа сумузунда эш Кенденге албаның далаштыг бижиин чорудар ужурга таварышкан.

Шынаа суму дээрге, ол районун төвүндөн 25 хире километр чер болгаш, ыначаарга бо бижики почта чери улуг-ла дие 1—2 хонгаш чедир ужурут.

Ынчанмыжок, ол бижики алза чогуур ээзи албаан.

Ол чагаа-бижики канчак барганыл анычангаш? Ол дугайын анаа хамаарышканырдан кым-даа билбес.

1952 чылдын июльдуң 5-те почталың элзэен хөй чагааларны «Шын» солунун редакциязынга эккелген. Оларнын аразында демги чагаа база-ла чедип келген.

«Шын» солунун редакциязы Кызыл хоорайда болгаш ол Шынаа көдээ Соведи эвес дээрин билдингиле болгаш. Редакциянын ажилдакчызы бо биске эвес чүве тур дээрге «силерге аппарыл берзин дээр чүве-дир» дээш почтачы серт-ла чок үнө кылаштып чоруй барган. Демги чагаа чугаалавас-даа болза, ол бодунун төөгүзүн: оон даштында адреси кымга баарын, кайын чорутканын, кажан чорутунганын, манча кажан, канчак чедип келгенин чугаалап турар.

Тере-Хөл район почтачы чагааны 1952 чылдын майнын 6-да хүлээп

«Шынның» материалдарынын изи-биле

„Областың кинофикация эргелели сагыш салза чогуур“

Мындыг эгелги чүүл-биле 1952 чылдын июльдуң 8-те үнгөн «Шын» солунга Тожу районун төвүнде кино көргүзүшкүндө четпестерин шүгүмчүлөөн.

Ук чүүлде айтынган четпестерин узуткаарына угланган хемчеглерни

турган Билова «Мурнакчы» колхозтан алган туубу, чугай, одаар ынаш өртөз 11 муң рубльди төлөзөн болгаш бир документини чок кылгаш акшазын самчыгдан чуул бар. Ол ышкаш 3 муң рубльди Сталин аттыг колхозка төлөзөн. Көдээ ажил-агыг артелинин Уставын каржызы-биле үрээр мындыг чоруктар өскө-даа колхозтарда бар.

Колхозтарда күш-ажылдын организазиязы, оон сагыла-чүрүмү дыка кошкак. Эрткен чылдын «Тийлелге», «Тээли» колхозтарда күш-ажылы кылып шыдаар колхозчуларнын 20 ажык хуузу колхоз бодуругезинин ажылынга киришпөөн болгаш ыныг чорук бо-даа чылын бар болуп турар. Колхозтарда үчөт болгаш отчөттүң байдалын ам-даа чурмчудуп ап шыдаваан.

Район организазияларынын талазындан колхозтарга чоруткан хыналдан илерзээн бо четпестерин болгаш хажыдышыкчыларнын узуткаар хемчеглер дугайында айтыргы колхозчуларнын база партия эге организазияларынын хуралдарына, ВКП(б) райкомунун пленумунга чугаалашкан.

Көдээ ажил-агыг артелинин Уставын каржызы-биле уруп, районун анык колхозтарынын организас, ажил-агыгын быжыдырыпта шаптык болуп турар чоруктарнын мындыг өзвөш эвес фактылары чуну айтып турарлы дие, ВКП(б) райкомун, оон бюрозун, райкууком болгаш оон көдээ ажил-агыг килдизин мындыг чоруктар-биле шийттирлиг демисел чорутпайн, харын чамдык таварылгаларда анаа эрттирип турганын херечилеп турар-дыр.

Бо хыналаның соонда ап чоруткан хемчеглерин түннелинде, 1948 чылдан 1952 чылдын июнь 10-га чедир колхозтарнын самчыгдатынган 73 саныг улуг, биче маалдары, 14760 ажык рубльди колхозтарга эгидип төлөтирип берген. Чамдык буруулук кижилерге харысалга көргүскөн болгаш ам-даа чогуур хемчеглерни ап турар.

Моон солгаар көдээ ажил-агыг артелинин Уставынын кандыг-даа хевирлиг үрөшкүннерин турар болза, ону доп-дораан узуткаар хемчеглерин ап тургаш, база колхозчу амдыралдын ол кол хойлузун сагып күчүстөдүрүшкө ужурут-дузазын колхозчуларга тайылбырлап тааныштырып тургаш, районун анык колхозтарынын хөй-ниити өнүк-хөрөгезин өстүрүп сайзырадыры районун партия организазиязынын эң чугула сорулгазы болуп.

Тере-Хөл почтачы хүлээп алган соонда бир ай ажыг, Кызыл почтачы хүлээп алган соонда база-ла ол хире үелерде «хөкүк» чагааның чорача чери билдинмес. Ынчалза-даа, бо «хөкүк» оварымча, харысалга чок, бюрократсыг ажилдыг почта ажилдакчыларынын столунун иштине чыткан мен—деп чугаалааны дег шак-ла ыныг дээрзин билип алыры берге эвес. Ий ай ажыг үениң иштине чагаа ээзинге четпез, кандыг кончуг бюрократсыг чор! Мындыг чорук-биле эптежит болуп бе?

Бо чагааның төөгүзү анаа-ла төөгү эвес. Бо болза, Тере-Хөлдүң болгаш Кызылдың почта харылаазынын ажилдакчыларынын төөгүзү тур.

Совет албан черлеринге ажалдап турар, солун эвес мындыг төөгүн үндүрүп турар, ажилга харысалга чок, бюрократсыг чамдык кижилерин областың харылзаа эргелели хемчег алза чогуур. Чүге дие, ол чагаа боду анаа сазынын-даа болза, оон артында совет кижилер бар, ол чагаа албаның чагааны болганда ол чүгле ийи-чангыс эвес, харын элзэен хөй совет кижилерин ажал-амдыралы-биле холбашкан болуру чигзиниң чок.

Т. НОВИКОВА.

Г. КОМБУ.

УЛУС ДЕКРАТИЯНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

Ыдаттың мурнакчы ажилчынары болгаш тараачынары коммунисттиг партияга кирип туурар

ШАНХАИ. Чаа Кыдатты тургузар талазы-биле бүгү тийлелериниң организакчызы—кыдат компартияның алдар-хундую өзүп турар. Кыдаттын мурнакчы ажилчынарының, күш-ажылчы тараачынарының болгаш интеллигенциянык эң эки төлөөкчилериниң компартияга кирер дугайында чүс-чүс, муң-муң билдиргичилери оң дугайын тодаргай херечилеп турар.

«Сунанъжибао» солунункы тыңналып турарын өзүгээр алырга, Кыдаттын коммунисттиг партиязынын үндөйүлүнгенден бээр 31 чыл оюнундун хунюнде Уси хоорайның 475 мурнакчы ажилчынары партиянык хурзэлейинге киргенер. Ол-ла хүн Ханчжоуга демир орук белдериниң сураглыг 54 демир орукчуларык компартиянык кижигүнүгө хүлээп алган. Гуйан хоорайга 199 ажилчынар болгаш албан хаагычтар партияга кирген.

«Чанзанъжибао» солунункы тыңналып турары-биле алырга, компартиянык 31 чыл оюну хуннеринде Цзянси мужуга ажилчын аңгынын болгаш күш-ажылчы тараачынарын эн-не мурнакчы, эн-не медерелдик 1006 төлөөкчилерин партияга хүлээп алган.

(СЭТА).

Бүгү-делегейниң кино-фестивалының Чехословакияда ажьтынганы

КАРЛОВЫЕ БАРЫ. Июль 12-де Карловы Барыга бүгү-делегейниң VII кино-фестивали ажьтынганы. Ол кино-фестивал болза, «Тайбың дээш, чаа киж дээш, улам-на сайзыраңгай киж төрөлгөн дээш» деп лозунгунун адаа-биле эрттип турар. Фестивалда Совет Эвилели, Кыдат Улус Республика, улус демократиянык чурттары, Герман Демократтыг Республика, а ол шыкаш Франция, Англия, Италия, Австралия, Уругвай болгаш өске-даа чурттар кирип турар.

Фестивалды ажадып турда аңа чехословак чазактың төлөөлери, премьер-министриниң оралакчызы болгаш даштыкы херектер министри Вилем Широкий баштадыр келген. Ол шыкаш ССРЭ-ниң онза болгаш бүрүн эргелиг элчини А. Е. Богомолов, кино ажадыкчыларының даштыкы төлөөлери, дипломаттыг корпусун кижигүннери, Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң болгаш студентилерин бүгү-делегей эвидели-

нин төлөөкчилери, эртемниң, литератураның, уран-чүүлдерниң сурагы ажадыкчылары, республиканың хөй-ниити организацияларының төлөөкчилери, чехословак болгаш даштыкы журналистер база ажадыкчына киришкен.

Информация болгаш культура министри Владлов Копецкий чүве чугаалаан. Кино албанының тайбың, депшигенини болгаш культуранык талазы-биле чаа-чаа чедишкчилерин болурун Копецкий кино ажадыкчыларына күзөөн болгаш совет кино уран-чүүдүнүгө, Чехословак республиканың президентизи Клемент Готвальдыга болгаш бүгү-делегейниң ажадык чоннарын улуг баштыгызы И. В. Сталинга алдар болдуруп йөрээлдер салырга, бүгү кижикчилер динмиттиг адыш чактап турганнар.

Июль 12-ниң кезээинде фестивалда «Утундурбас 1919 чыл» деп совет кинону көргүскен.

(СЭТА).

Румыниянык солуннары коммунизмниң баштайгы тудуунун дугайында

Волга-Доннуң судно чорур В. И. Ленин аттыг каналдын тудуунун доозулганына тураксааткан мурнуку чүүдөлери Бухарестин бүгү-ле солуннары бижип турарлар.

Ол канчаар-даа аажок улуг тудугту дооскан чорук болза, совет эртемниң, техниканык болгаш архитектуранык улуг чедишиин болуп деп «Скынте» солун «Коммунизм тургузукчуларынын улуг тийлелгези» деп эгелиг мурнуку чүүдүнде би-

жиш турар.

Совет улустун ол чедишиини болза, беш чыл планын хуусаазының бетинде күөсөдиринче румын улусту сорук кирип турар. Бүгү-делегейниң ажадык чоннары-биле кады румын улус болза, болшырек партиянык болгаш улуг Сталинниң удуртуугазы-биле совет улустун чедиш алган тийлелгезинге байырлап турар.

(СЭТА).

Бүгү-делегейниң Карловые Барыда кино-фестивалы

КАРЛОВЫЕ БАРЫ. Карловые Барыда ажьтынган Бүгү-делегейниң кино-фестивалының баштайгы хуннеринде элзэн хөй уран-чечен болгаш документалдык кино-чуруктары көргүскен. Фестивалдын көрүлгө кезинде совет кинематографиянык чаа улуг чогаалы болуп «Утундурбас 1919 чыл» деп кино-чурукту көргүскен. Ол кино-чурукту көрүкчүлөр канчаар-даа аажок улуг сонугерал-биле көргөннер.

«Утундурбас 1919 чыл» деп кино-чурукту соонда словак кинематографиянык чаа ажадык болуп «Лэтар отуп турар» деп кино-чурукту көргүскен. Ол кино-чурукту Чехословакияга улус-демократтыг тургузугуң тургузунганынын соонда, шаанда буржуаз республика чезинде базыдырып чораан ажадык чоннар боттарының чаа амдыралын канчаар тургузуп турарын чугаалап турар.

Фестивалдын июль 13-теги эртенги программасы болза, аас-кежитки болгаш өөрүшкүдү күш-ажылдын дугайың, чехословак болгаш болгар улустарынын амдыралының дугайың көргүскен кыска, документалдык кино-чуруктардан тургузунган болган. Оң соонда

көрүкчүлөр немец ажилчы аңгыны алдарыг удуртукчузу, тайбың дээш могаг чок демиселчи, Герман Демократтыг Республиканык президентизи Вильгельм Пиктиң дугайында кино-чурук-биле танышканныр.

Июль 13-те Марианске Лазин деп курорт хоорайга тайбың камгалалының хөй киж киришкени митингизи болган. Ол митингин ажилчы чоннарының кино-фестивалының ажадыгына алдар болдурган Бүгү-делегейниң чедиш кино-фестивалына көргүскүлзэн эң эки кино-чуруктары анаа база көргүскен.

Митингичи кижикчилер Совет Эвилелинде, тайбың лагериниң чурттарының удуртукчуларына болгаш улуг Сталинга алдар болдуруп динмиттиг адыш чакташыкынарын кылып турганнар. Марианске Лазинге болган кино-фестивалга ол кезжээ «Утундурбас 1919 чыл» деп кино-чурукту көргүскен, оң көрүкчүлөр улус-биле сонугергааннар.

Карловые Барыга июль 13-түң кезжээнде, демократтыг аныктарының болгаш студентилерниң Берлинге болган үшкү фестивалының дугайында «Бис тайбыныңкы талазында бис» деп кино-чурукту көргүскен.

(СЭТА).

Иранның премьер-министринге Мосаддыкты томуйлааны

ТЕГЕРАН. Иранның премьер-министринге Мосаддыкты томуйлаанының дугайында шахтың чарлыын

июль 12-де парлаанын Тегеранык радиоу медеэлеп турар.

(СЭТА).

Япониянык коммунисттиг партиязынын 30 чыл оюн япон улус медегелеп турар

ТОКИО. Япониянык Коммунисттиг партиязынын 30 чыл оюнга алдар болдурган митингилер болгаш туралдар бүгү Японияда чоруп турар. Июль 12-де чуртун аңзы-бүгү хоорайларына 24 митингилер болгаш хуралдар эрткен, июль 13-те 12 митингилер эрткен, аңаа 5 мн киж киришкен деп япон партияга дыңдаткан.

Июль 13-те Токио болгаш оң бгырын талакы кыдыларга, ылангы Мукасино хоорай херек кырында бүззэлетирген турган. Күрүнө полициязының бүгү кезектерин болган Токиоюну муниципалдык полициязының 27 муң полицейжилерин мобилизастап алгаш, чысаал болу бээрин манап турган.

(СЭТА).

Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын ийи дугаар конференциязынын хагдынганы

БЕРЛИН. Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын ийи дугаар конференциязы июль 12-де бодунуң ажилын дооскан.

Сөөлгү хуралга Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын ТК-зынын чингине секретари Вальтер Ульбрихт түңнел сөс чугаалаан. Конференцияга санал-оналдар болуп турда тургузунган айтырылдар болуп күрүнө, культура болгаш партия тургузушкунунун айтырылдарының талазы-биле Вальтер Ульбрихт тодаргай медегелдерни бодунуң чугаазына кылган.

Мандат комиссиязынын харызын бадылаанының болгаш Төп комитеттин база Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын төп ревизия комиссиязынын составычче немеде сонгулдаларын соонда, конференциянын төлөөлери болза, «Амгы үе-байдалдык болгаш тайбың, чагыс эп, демократия болгаш социализм дээш демиселдин талазы-биле сорулгаларың дугайында Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын 2-ги конференциязынын резолюциянын үндүргөннер.

Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын даргазы Отто Гротеволь конференциянын хагдынган чарлаан. Конференциянык кижикчилери «Интернационалды» ыраалаан.

Конференциянын үндүргөн резолюциясында мында дээр:

«Тайбың керзэн болгаш Германиянык чагыс-аай чорун катп тургузары дээш демисел Германияда кол атырыг болуп турар. Америк, англи болгаш француз эрчегиргаларың дузазы-биле герман милитаризмниң болгаш империализмни бажын катп койайтып турары, база чагыс талагы керзени

чарган чорук тайбының херээнге кыжаныгыг байдалды, немец нацияга айымыг тургузуп турар. Делегейниң чаа дайынын белеткээр болгаш кысып үндүрер соруга-биле англи-америк империалистер болза, Барың Германиянык база Барың Европанык материалдык болгаш кижилерниң кур күжүн боттарының холдарына эжелеп алырын күзеп турарлар. Германиянык чагыс-аай турар чоруунуң талазы-биле база тайбың керзени чарарынын талазы-биле немец улустун негелдизинден оталавышаан, империалистер болза, чагыс-аай турар чорукту катп тургузарынын перспективаларындан немец улусту үр чылдарың дургузунда адырарын ордалагып турарлар. Барың-герман монополистерниң болгаш улуг-улуг чер элериниң дузазы-биле империалистер ажилчы чоннарың национал талазы-биле кулдарының, социал талазы-биле базарының болгаш дарлаарынын өзү-чурумун тургузуп алганыңар.

Америк империалистерниң Барың Германиянык кулдарың болгаш үптүп-дээрбелеп турар чорук кавчач болдуна берген дээр, чагырткыч бонн чазак болгаш оон ооргазында турар барың-герман монополистер немец нациянык эң каржы дайынына-биле харылзаалык болганында-дыр. Чалчачы бонн өзү-чурумун дүжүрер чорук Германиянык чагыс-аай турар чорук катп тургузарынын баштайгы чугула чүлү болур.

Резолюциянын түңнел кезээ чаа херчин партиязы — Германиянык Социалисттиг чагыс-аай партиязынын организациястыг болгаш идеология ажадыларыңа хамааржып турар.

(СЭТА).

Бразилияда тайбың дээш демиселчилериниң шимчээшкени

МОНТЕВИДЕО. Тайбың талакыларының бразил шимчээшкениниң төлөөкчилериниң «Империализм популяр» солунда парлаан дыңнадынын өзүгээр алырга, беш улуг күрүнелерин аразыңга Тайбың Пақтызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанда Бразилияда 4,5 миллион ат салдыган. Делегейин чаа дайынын кысыкчылары боттарының кем-буруулу херектерин улам күштедирип, бактериология дайыны өөскүдүп, Германияда болгаш Японияда респондаризация болгаш чаа шериг бөлүгүлеришкени тургузарынын

политиказын чорудуп, а ол шыкаш Бразилияны долузу-биле милитаризастаарың чедиң ап турган тудум бразил улустун тайбыңчеге тура-соруу улам өзүп турар деп чүвени өстүрүмдө көргүскен факт тодаргай херечилеп турар деп ол дыңнадыда би-жээ.

Тайбың Пақтызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырынын адаанда ат салышыкынын чылдызын Уругулузэриче тайбың дээш бүгү-делемиселчилерин тайбың талакычыларының бразил шимчээшкениниң удуртукчулары кыйгырганнар.

(СЭТА).

Белгияда тайбың дээш демисел

БРЮСЕЛЬ. «Бельгиянык улустун аныктары» деп депшилгелиг организациянык инициатива-биле июль 5-те болгаш 6-да Льежге аныктарының фестивалы болуп эрткен. Ол фестиваль тайбың дээш демиселдин, чаа дайынын белеткээринге улуг болгаш Барың Германиянык өжзезирек фашистти шеригни катп тургузунарына удур демиселдин лозунгузунун адаа-биле болуп эрткен. Байырлалга Бельгиянык бүгү булуннарында Льежге чыгып чедиң келген муң-муң оолдар болгаш кыстар киришкеннер.

«Драпо руж» солун Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелини онза сес-

сиязынык шиптирпир парлаан. Ол документилерин: «Берлин сессиязына эп сеткилдиг хүлээп алган ол дөрт чугула резолюцияларда Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлели болза, бистин үениң чугула айтырыларын тайбың арга-биле таарыштырып болурунун канчаар-даа аажок аргазын улуска айтып турар» деп улуг эгенин адаанда парлаан.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелини шиптирпир буржуаз парламгы ыттавайтыр турар. Чүгүл «Пепль» солун сессиянын ажалынын төнгениниң дугайында допчу медегелди парлаан.

(СЭТА).

Тайбың камгалалының англи комитединиң кыйгыры

ЛОНДОН. «Дейли уоркер» солунун дыңнадынын өзүгээр алырга, тайбың камгалалынын англи комитединиң кол чөвүлели кыйгыры парламенттиң үндүргөн. Ол кыйгырыга, бирээде, бонн дугуржуглазын парламенттиң күштүг болурун бадылаары болдурбас болгаш герман айтырынын шиптирпир-биле дерткүрүнелерниң чөвүлел хуралын дүргөн чыгыдырынын чедиң алычың; Ийде, корей дайынын доп-дорзан соксадыры-биле хемчеглерин ач чорудар кылдыр чазакты оттурарың; Үште, тайбыны камгалаарынын

болгаш конгрессче төлөөлөр сонугурунун аргаларын чугаалагып турган, оон-биле тайбың камгалалынын улус конгрессинге белеткелдере кижиринче канды-даа политиктерге үзүл-бодалдары болгаш шажын чүдүлгези хамаан чокка бүгү эр, херзэж кижилерин, бүгү-ле профвилел, кооператив, херзэженер болгаш аныктар организацияларын, база тайбың камгалалынын организацияларын, Парламентиниң бүгү кижигүннери болгаш улус организацияларынын удуртукчулары кыйгырып турар.

(СЭТА).

Америк империалистер Вьетнамда чепсектиг интервенциянын идепкейлиг кижикчилери

НЬЮ-ЙОРК. «Нью-Йорк таймс» солунункы Сингапурда корреспондентизиниң дыңнадып турарын өзүгээр алырга, Индо-Кыдатта, француз шериглерге Катышкан Штаттарнык шериг талазы-биле дузалачызы Индо-Кыдатта дайыны чорударына хергелетип турар нити салышыкынарың 40 хузуу болуп ту-

рар деп Франциянын Индо-Кыдатта дээди комиссари Летурно медегелзэн. Ол болза, чоокта чаа Вашингтонга болган америк-француз чугаалажышкынарынын дөрт түңнел болуп деп Летурно оон ыңай чугаалаан.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореянык Улустуң армиязының Кол командьлалынык дыңнады

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканык Улустун армиязының Кол командьлалынык июль 16-да медеэлеп турары болза, бо хүн Кореянык Улустуң армиязынын катыжышкынары кыдат улустун эки-турачыларынын кезектери-биле кады камгалалдык тулчуушкуннарын кылырын үргүчүлөп турган.

Чөөн талакы фронтунун бир участкастуга дайын үжар-чүүлдүң болгаш артиллерияларын боолашкынын дөткөмчези-биле ол хүнүн дургузунда ыңды берге атакалары кылып турган. Улустун ар-

миязынын кезектериниң удурлаанышкыныга таварышкаш, дайын чидириге таварышышаан ойталай берген.

Улустун армиязынын кезектери июль 15-те барың талакы эрикке дайынын бир рота шерини долузу-биле үзтүкч чок кылган. Ол рота шериг десанты кылдыр дүжүрткеш, тайбың чурттакчылыг черлерге халдаашкын кылырын оралдажып турган.

Бо хүн зениттиг кезектер тыл районнарыг халдап турган дайынын 4 самолёттарын дүжүр аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажышкынары

ПЕКИН. Синьхуа агентилериниң корреспондентизиниң июль 14-те Кэсондан дамчыткан дыңнадында чугаалап турары болза:

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажышкынарында корей болгаш кыдат төлөөлери баштың Нам Им американыңкы тугутурган шериглиниң база катп хангың өзү-биле аажылаанынын талазы-биле олларга удурлаанышкынын медегелзэн. Америк таланык кол төлөөзи генерал-майор Гаррисонун адресинге кылган ол удурлаанышкында чугаалап турары болза:

«Силерниң парламаның дындагыларыңдан билдинип турары-биле алырга, эрткен неделяда силер Кожchedo ортудукта тугутурган шериглер лагеринде бистин бир шеригисти өлүргөн болгаш үш шеригисти башыткан. Иончходо ортудукта турар тугутурган шериглерниң иштинден дөрт кижини өлүргөн-дир силер.

Бо талазы-биле бис удурлаанышкын кылып тур бис. Бо ийи хан төгүшкүннериниң болганы-биле хол-баштыр силер чогуур тайбыңыны берип, тугутурган шериглерни күштүп күчүлээр чорукту доп-дорзан соксадыр жүрүлүп силер».

(СЭТА).

Гаррисонга чоруткан чагазында генерал Нам Ир болза, тугутурган 4391 корей болгаш кыдат шериглериниң кандыг байдалда база кайда турарынын дугайында тодаргай болгаш чогуур медегелери бээрин американырдан негзэн. Чагаада чугаалап турары:

«Мон-биле кады бистин тугутурган 4391 шериглериниң атамчызынын хоолгазын чорутуус. Оларны силерниң Кызыл крестин бүгү-делегей комитедин дамчыштыр чоруткан данзынарда катыштырган, ыңчала-даа ол аттар силерниң таланык бистин талага чоруткан данзында чок. Ол 4391 кижини силерниң шериглеринер тудуп алган болгаш оларны силер тугутурган шериглер кылдыр тургузуп турар-дыр силер—бо талазы-биле кандыг-даа чизинниг турбас. Бо айтырыгнын талазы-биле тодаргай болгаш чогуур медегелери бээрин силерден негез тур бис.

Июль 14 болгаш 15-те төлөөлериң хаагыг хуралыңга часпар чарлаан, хуралдар ийи талаларынын харылзаа офицерлерин дугурушканын өзүгээр июль 16-да 11 шакта база катп эгелзэн.

(СЭТА).

Кыдат улустун шиптирлиг удурлаанышкыны

ПЕКИН. «Женьминьжибао» солунун бижип турары болза:

Сонгу-Чөөн Кыдаттын чонунун тайбың күш-ажылды урзэн америк империалистерниң чөггээлди үлгелдериниң дугайың Пекинини, Тяньцзиньниң, Мукденниң, Уханьниң, Кантонун болгаш өске-даа хоорайларынын ажилчы чоннары килеңизешки-биле дыңнааннар. Ажилчы чоннар болза, Чжоу Эньлайнын медегелдин чагыс эп сеткилдиг деткип, чурттуң камгалалын кызымаккай күш-ажыл-биле быжылаар деп сөзүн берип турарлар.

Кыдат Улус Республиканык агаар дивизээрлерин урзеп, Аньдуну боолап база тайбың чурттакчыларын өлүрүп турган америк самолёттарынын араатыныг үлгелдиглеринге Мукденниң бүгү улусчу организациялары шиптирлиг удурлаанышкынын кылган. Америк самолёттарынын кылдат дивизээрже чөггээлди удурлаанышкынары, Кожchedo ортудукта турар тугутурган шериглерин кыргып хыдын турар чорук, Ялуцзян хемде электри станциязын

бомбалааны, база оон-даа өске араатыныг чоруткар болза, америк агрессияга удурлаанышың болгаш Кореяга дузаламчы көргүзөрүниң херзеге бодунуң үжүр күжүн бээрине беленин медегел турар бүгү кылдат улусту килеңизип хораткан деп Сонгу-Чөөн Кыдаттын улус организациялары боттарынын катышкан удурлаанышкынында бижип турар.

Кыдаттын агаар дивизээринче америк самолёттарың халдааныңга болгаш хамааты чурттакчыларың өлүргөниңге удур удурлаанышкынын революцок комитединиң, Кыдаттың Демократтыг лигазынын, ажилчы-тараачын демократтыг партиянын, Чжунгундан партиязынын, херзэженерниң демократтыг Бүгү-кылдат федерациязынын, аныктарынын Чаа-Демократтыг эвилелиниң, демократтык аныктарының Бүгү-кылдат федерациязынын, студентилерин Бүгү-Кыдат эвилелиниң болгаш өске-даа организацияларынкы төлөөкчилери кылганнар.

(СЭТА).

Америк ухар-чүүлдүң чөггээлди халдаашкынарына удурлаанышкынары

ШАНХАИ. Америк ухар-чүүлдүң кылдат дивизээрже чөггээлди халдаашкынары чорудуп турганына кылдат улус ханы килеңизешки-биле ужурашканын.

Америк дээрбечилерин Кыдатка удур чоруткан бо чаа бурж баяк чөггээзи бүгү кылдат улустун хордаан сеткилин хайыңдырып турар деп «Синьвеньжибао» солун бижээ.

Солунуң оон ыңай бижээни: Чжоу Эньлайны медегелдин бис долузу-биле база шиптирлиг деткип, араатыныг чөггээлдеге болгаш хангы үлгелдиглерге удурлаанышкынысты америк чазакка медегел тур бис. Бо халдаашкы-

нар болза, америк империалистериниң кылдат болгаш корей улустарны коргударын оралдажып турарынын бүзүрелди болуп. Ыңчала-даа оларнын бистин коргудар деп оралдажышкыны бүгү-делегейни улустарын улам килеңизип, а оларнын агрессия политиказы алдар чогу-биле буурап дүжөр.

Америк агрессияга удур демиселди кампаниязын калбарты дээш, Кореяга дузаламчы болгаш кылдат улустун эки-турачыларының деткимени күштедирери дээш кылдат улус бодунуң бүгү күжүн бээр деп «Веньгуйбао» солун бижээ.

(СЭТА).

Францияда тайбынын национал чөвүлелиниң сессиязы

ПАРИЖ. Июль 12-де болгаш 13-те Париже тайбынын национал чөвүлелиниң сессиязы болуп эрткен. Ол сессия болза, Эманюэль Д'Астье Де Ла Вижериниң тайбынын национал чөвүлелиниң доктаамал комиссиязынын мурнудан кылган илеткелин чугаалажып көргөн.

Түңнел илеткелди тайбынын национал чөвүлелиниң даргазы Ива Фарж кылган. Декабрь 5-те Венага ажагытынар тайбын камгалалынын улус конгрессинге белеткелдер талазы-биле кампанияны ажьтынганын ол чарлаан.

(СЭТА).

Хармысалгалыг редакторунуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.